

Kadın Dayanışma Köprüsü

SİYASETÇİLER, DERNEKLER, SEÇMENLER

MALATYA, KAHRAMANMARAŞ

İhtiyaç Analizi ve Politika Önerileri Raporu

BEN SEÇERİM
SEÇİMİM KADIN

Bu kitabın yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

İletişim

Talatpaşa Cd. Çayırçimen Sk. Emlak Kredi Konutları
No: C3-9/D10 Levent/Beşiktaş, İstanbul

Tel: +90 212 284 30 40

E-posta: info@bensecerim.org

Yazarlar

Aleyna Demircan Ben Seçerim Derneği Proje Danışmanı

Hazırlayanlar

Yıldız Taghızade Ben Seçerim Derneği Proje Koordinatörü
Aleyna Demircan

Tasarım

[Siz]

Kapak ve Grafik

[Siz]

Redakte ve Son Okuma

Yıldız Taghızade

Bu kitapçık, National Democratic Institute(NDI) desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamıyla “Ben Seçerim Derneği’ne” aittir ve NDI’ın görüşlerini yansıtmamaktadır.

İhtiyaç Analizi ve Politika Önerileri Raporu

I. İhtiyaç Analizi

Ben Seçerim Derneği olarak, "Kadın Dayanışma Köprüsü: Siyasetçiler, Dernekler ve Seçmenler" adlı projemiz kapsamında Kahramanmaraş ve Malatya'ya çeşitli ziyaretlerde bulunduk. İhtiyaç analizimizi oluşturmak için konteyner kamplarında depremden etkilenen genç kadınları ziyaret edip yaptığımız görüşmeler ve yerel sivil toplum kuruluşları ile düzenlediğimiz toplantılardan yararlandık. Bu ihtiyaç analizimizde tespit ettiğimiz sorunlara politika önerileri geliştirmek için ise kadın siyasetçileri de katıldığı online ve yüzyüze toplantılarda görüş alışverişinde bulunduk.

Kahramanmaraş ve Malatya'da kadınların yerel karar alma mekanizmalarında temsil edilmemesi sorunu devam etmektedir; ne Kahramanmaraş'ta ne de Malatya'da kadın belediye veya ilçe başkanları bulunmaktadır. Kahramanmaraş'ta 60 belediye meclis üyesinden sadece 7'si, Malatya'da ise 45 belediye meclis üyesinden sadece 2'si kadındır. Ayrıca her iki belediye meclisi de Kadın Hakları veya Cinsiyet Eşitliği Komisyonları içermemektedir. Her iki şehirde de kadınlar belediye personelinin %10'dan azını temsil etmektedir. Buna ek olarak, her iki belediyenin stratejik planlarında kadınlarla ilgili hedefleri çok belirsiz ve aile alanına sınırlandırılmış şekildedir. Malatya Belediye Meclisi 2012'de Yerel Eşitlik Eylem Planını kabul etmiş olsa da, depremi ve sonrasını düşünerek daha kapsamlı bir eylem planının geliştirilmesi elzemdir. Bu eksiklikler, kadınların ihtiyaçlarını ve taleplerini gerçekten düşünen yeni politikalara büyük bir ihtiyaç olduğunu ve politika yapma süreçlerinin daha kapsayıcı ve geniş olması gerektiğini göstermektedir; bunun sağlanması için kadınların ve yerel sivil toplumunun dahil edilmesi ise büyük önem taşır.

Kahramanmaraş ve Malatya'daki saha çalışmalarımız sonucu oluşturduğumuz ihtiyaç analizi ile tespit ettiğimiz ihtiyaç alanları şu şekildedir : Ulaşım Erişim, Okullara Erişim ve Eğitim, Sağlık Hizmetlerine Erişim, İstihdam, Organizasyon ve Koordinasyon, Aile İçi Koruyucu Mekanizmalar.

I.a. Ulaşım Erişim

Ziyaret ettiğimiz tüm kadınlar, konteyner kentten kent merkezine ulaşımın günlük yaşamlarını etkilediğini ifade etti. Konteyner kentlerin girişinde otobüs durakları olmasına rağmen otobüsler yeterli sefer sayısına ya da kapasiteye sahip değiller. Kamp dışındaki okullar için her kademedeki ücretsiz okul servisleri bulunmamakta ve bu nedenle çocuklarının okula gitmesi ve kampa geri dönmesi zorlaşmaktadır, bu durum da kadınlar çocuklarının güvenliği konusunda endişelenmesine sebep olur. İletişim kurduğumuz kadınlar, bu sorunun kış aylarında daha da kötüleşmesinden, özellikle çocukları ile otobüse binmeleri gereken durumlarda çocuklarının hastalanmasından korktuklarını belirtti.

Kadınların şehir merkezine işleri için gitmeleri, market alışverişi yapmaları ve gerektiğinde hastaneleri ziyaret etmeleri aynı yetersizlikler sebebiyle zorlaşmaktadır. Kadınlar, otobüslerin yetersizlik nedeniyle çok kalabalık olduğunu vurguladılar. Birçok kadın, şehir merkezine gitmeden önce küçük çocuklarını başkalarına bırakmak zorunda kaldıklarını ancak çocuklarına bakabilecek güvenilir birini bulmanın her zaman mümkün olmadığını söylemiştir. Toplu taşımanın yetersizliği, aile bütçesine ek bir yük getirmektedir, çünkü aileler okul servisleri için yüksek fiyatlar ödemek veya özel araçlarını kullanmak zorunda kalmaktadır ve bu özellikle çok çocuklu aileler için daha büyük bir sorundur. Bazı kadınlar, toplu taşımanın yetersizliğinden ve yolların aydınlatılmaması nedeniyle geç saatlerde dışarı çıkmaktan korktuklarını söylerken; yaşam alanları

arasındaki mesafelerin, yerel sivil toplum kadınları için buluşmaları ve organize etmeleri açısından bir sorun olduğunu ifade etti.

I.b. Okullara Erişim ve Eğitim

Konteyner kentlerde bir ilkokul ve bir anaokulu bulunsa da daha küçük çocuklar için bir kreş bulunmamaktadır, bu da kadınların istihdama katılması önünde bir engeldir. Kamptaki küçük çocuklar için bir kreş kurma planı olmasına rağmen bunun henüz gerçekleştirilmediği ifade edildi. Ayrıca kadınlar bu okullardaki eğitim kalitesi ve personelinin yeterliliği konusunda şüphelerinin olduğunu belirtti. Kamp dışındaki okullar için ücretsiz okul servisi olmaması göz önüne alındığında, okullara erişim oldukça güç hale gelebilmektedir.

Yukarıdaki bölümde belirttiğimiz gibi, okul servislerinin ve toplu taşımanın eksikliği, çocukların eğitime erişimini için sorun teşkil eder. Küçük çocuklar için kreş eksikliği, kadınları istihdamın yanı sıra yeni beceriler öğrenmelerine veya sosyalleşmelerine yardımcı olacak etkinliklere veya atölyelere katılmaktan da alıkoymaktadır. Buna ek olarak, daha büyük çocuklar için lise veya üniversite sınavlarına çalışmalarına yardımcı olacak tesislerin neredeyse olmamasının başka bir güçlük olduğu ifade edildi. Konteyner kentte bir kütüphane olsa da kapasitesi sınırlıdır ve çalışma saatleri sadece saat 16.00'a kadar olduğu için öğrencilere okuldan sonra orada çalışma olanağı tanımamaktadır. Ayrıca konteynerlerde yeterli alan olmadığı için birden fazla çocuğu olan aileler için her çocuğun çalışması için bir masa veya bir alan bulması zordur. Bazı kadınlar, küçük çocuklarının, okulların yetersizliği, ulaşım konusundaki zorluklar veya kapalı mekan korkusu gibi çeşitli nedenlerle okula gitmeye isteksiz olduklarını söyledi.

I.c. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Ziyaret ettiğimiz konteyner kentlerde, sağlık sorunları yaşadıklarında başvurabilecekleri, en azından farkında oldukları oldukları, bir tesis bulunmuyordu. Konteyner kentlerin Şehir merkezine olan uzaklığı ve toplu taşımanın yetersizliği, Malatya'daki hastanelerin Kahramanmaraş'dakilerden daha iyi durumda olmasına rağmen, hastanelere gitmeyi zorlaştıran faktörlerden biri. Ayrıca Kahramanmaraş'ta sivil toplum temsilcileri ile yaptığımız görüşmelerde Őehirdeki sağlık hizmetlerinin %30 kapasitede yürütüldüğü ifade edildi. Birçok kadın çocuklarının bebeklik ve çocukluk çağı aşları ve aşların takibine dair duyduğu endişeyi dile getirdi. Ayrıca, pandemi ile ilgili neredeyse hiç politika olmadığını belirttiler ve kışın gelmesiyle yayılabilecek salgınlardan korktuklarını söylediler. Sağlık hizmetine erişimle ilgili bir başka sorun, diyabet veya çölyak gibi hastalıklara sahip olan kişilerin özel ihtiyaçlarına hizmet edecek bilinen hizmetlerin konteyner kentlerde bulunmamasıdır. Buna ek olarak kadın hijyen ürünleri ve bebek ürünlerine ulaşım konusunda da sıkıntıları olduğu belirtildi.

Binaların yıkılmasıyla ortaya çıkan enkaz ve toz, başka bir halk sağlığı endişesini oluşturur. Kadınlar, yetkililerin bu sorunu çözmek için gerekli önlemleri almadığını belirtti. Özellikle molozların içme sularına karışma ihtimali ciddi bir halk sağlığı tehdididir. Ayrıca, yıkımlar ve hasar görmüş binalar, vatandaşların hayatlarının depremden önce ve sonra arasındaki kopukluğu hatırlatması nedeniyle mental sağlıklarını olumsuz etkiler.

Mental sağlık konuştuğumuz her kadın tarafından sıkça dile getirilen bir konu oldu. Bireysel terapi ya da grup terapisi sağlayan dernekler olsa da bunların kapasitesinin etkilenen bölge ve kişilerin hepsi için yeterli olması imkansızdır. Ayrıca sağlanan bu mental desteğin de sürekliliği konusunda sıkıntılar yaşandığı ve bunun da terapilerin verimliliğini etkilediği birçok kere ifade edilmiştir. Deprem korkusu, geçim sıkıntısı, belirsizliğin getirdiği kaygı, yardım bağımlılığı gibi konular bireylerin

gündelik hayatlarını ve mental sağlıklarını olumsuz olarak etkilemektedir ve bu konuda ciddi bir destek ihtiyacı oluşturur.

Madde bağımlılığı sağlık alanında dile getirilen konulardan biridir. Özellikle Kahramanmaraş'ta görüştüğümüz kadınlar şehirde alkol kullanımında ciddi bir artış olduğunu ve alkolden daha ucuz olan uyuşturucu kullanımının özellikle gençler arasında yaygınlaşması ihtimalinden duydukları endişeyi belirtti. Ayrıca bu soruna yönelik herhangi bir çalışmanın ya da denetimin farkında olmadıklarını söylediler.

I.d. İstihdam

Daha önce belirttiğimiz gibi, kadınların küçük çocuklarını emanet edebilecek güvenilebilir bir kurumun eksikliği onlar için evde kalmak zorunluluğuna dönüşebilmektedir. Ayrıca bazı kadınlar istihdam süreçlerinin kadınlara karşı ayrımcılık yapıldığını söylemişlerdir. Deprem bir sonucu olarak iř olanaklarının hali hazırda azaldığını göz önünde bulundurmamız gerekmektedir, kadınlar ise işsizlik sorunundan daha fazla etkilenmektedir. TEPAV'ın araştırmasına göre, depremden sonra kadın istihdamı %34'ten %32.8'e düşmüştür ve ayrıca hem Kahramanmaraş hem de Malatya bu düşüşün en hızlı gerçekleştiği şehirler arasındadır. Türkiye'deki mevcut enflasyon oranları göz önüne alındığında, kadınların işsizlik nedeniyle azalan hane geliri aileler için daha büyük bir endişe kaynağına dönüşebilir.

Kadınları istihdama erişim konusunda dezavantajlı duruma getiren faktörler konteyner kentlerde de gözümüze çarpmaktadır. Küçük ocukların okul ve kreşler ile ilgili sorunları, kadınların evde kalarak onlara bakmalarını gerektirdiği için çalışmalarını engeller. Daha önce belirtildiği gibi, bu sorun aynı zamanda yeni beceriler öğrenebilecekleri atölye veya kurslara erişimlerini de sınırlar. Görüştüğümüz kadınlar

arasında iki üniversite diplomasına sahip bir kadın, depremden sonra işten çıkarılması sebebiyle işsiz kaldığını ve çocuklarına bakmak zorunda olduğu için çalışmak istemesine rağmen artık çalışma imkanı olmadığını bize anlatmıştır.

Görüşmelerimiz sırasında yerel yönetim, bazı konteyner işyerleri inşa etmiş olsa da, bunu yaparken kadınların ihtiyaçlarını dikkate almadıklarından yakınıldı. Sivil toplum kuruluşları, bu konteyner işyerlerinin içinde tuvalet bulunmaması nedeniyle orada çalışanların umumi tuvaletleri kullanmak zorunda kaldığını ve birçok kadının bunun hijyen ve güvenlik nedenleriyle endişe verici bulunduğunu ifade etti.

I.e. Organizasyon ve Koordinasyon Eksikliği

Görüştüğümüz tüm kadınlar, hükümet kurumlarının baştan beri iyi organize olmadığını ve çoğu yardımın özel aktörler ve sivil toplum tarafından yapıldığını ifade etti. Bu organizasyon ve koordinasyon eksikliğinin konteyner kentlerde de devam ettiğini söylediler. Şikayetleri için kiminle iletişim kuracaklarını bilmediklerini ifade ettiler, yetkililere ulaştıklarında sorunlarına çözüm bulunmadığını ve başka birine gitmelerini önerdiklerini söylediler. Kadınlar yetkililerin genellikle kendilerine karşı kaba ve umursamaz olduklarından da şikayet ettiler. İletişim kurduğumuz bazı kadınların, kamptaki farklı bölgelerde bulunan çamaşırhane gibi tesislerden haberdar olmadıklarını fark ettik; bu nedenle bazı çamaşırhanelerde kuyruklar oluşmakta ve kadınlar uzun süre beklemek zorunda kalmaktadır, özellikle bebekleri olan kadınlar için bu sorunlu bir durumdur. Konteyner kentte görüşmelerimizi tamamladıktan sonra birçok kadının duyurular için bazen eşlerinin onay vermemesi sebebi ile WhatsApp grup sohbetine dahil edilmediği için tesislerle ilgili bu bilgilere erişimleri olmadığını gözlemledik.

Malatya'daki iletişim kurduğumuz kadınlar, Kahramanmaraş'taki kadınlarla hükümet kurumları ve yetkililerin düzenleme ve koordinasyon

eksikliği konusunda benzer şikayetleri dile getirdiler. Bu koordinasyon sorununun başka bir yönü de bir kuruma çok fazla sorumluluk yüklenmesi ve ilçe valilerinde sık sık değişiklikler olmasıdır. Bu belirsizlik ve düzensizlik, kime başvuracaklarını bilmeme ve bir çözüm bulma umutlarının kalmaması sonucu insanları şikayetlerini yetkililere ifade etmek konusunda cesaretsizleştirmektedir.

I.f. Aile İçi Koruyucu Mekanizmalar

Görüştüğümüz kadınlar arasından iki çocuk annesi bir genç kadın, depremden sonra eski eşi ile bir araya gelmek zorunda kaldığını ve şimdi bir aile olarak bir konteyneri paylaşmak zorunda olduklarını bize ifade etti. Ancak görüşmemizden birkaç hafta önce, eşiyle yaşadığı bir tartışma sonucu ondan şiddet gördüğünü ve bu endişeyi taşıdığını ekledi. Kamp yetkililerine kocasından ayrı bir konteyner talep etmek için başvurduğunda, kendisine hiçbir çözüm önerilmediğini ve karşılaştığı tavrın onu çok çaresiz hissettirdiğini söyledi. Kahramanmaraş'taki genç kadınlar arasında aile içi şiddetin normal karşılandığı bilgisini aldık. Kamp içindeki bu tür şiddet olaylarına karşı kadınları korumak için mekanizmaların eksik olduğu sonucuna vardık. Malatya'da görüştüğümüz kadınlar ise bize yalnız ve kimsesiz yaşlı kadınlara konteyner kentlerde yer verilmemesi olayları ile karşılaştıklarını dile getirdiler.

II. Politika Önerileri

İhtiyaç analizimizde birçok alanda cinsiyete duyarlı politika eksikliğini tespit ettik. Kadın Dayanışma Köprüsü projemiz kapsamında bu ihtiyaçlara yönelik sürdürülebilir politika önerileri üretmek için sivil toplum temsilcileri ve kadın siyasetçiler ile görüştük ve politika önerilerini geliştirebileceğimiz alanlar belirledik. Bu alanlar sırasıyla

karar alma mekanizmalarına katılım, hizmetlere erişim, ekonomik güçlenme, güvenlik ve farkındalıktır.

II.a. Karar Alma Mekanizmalarına Katılım

Kadın dostu kentlerin kurulmasına yönelik politikalar oluşturulması yolunda en büyük adım öncelikle her seviyede karar alma mekanizmalarına kadın katılımını desteklemektir. Bu kapsamda öncelikle raporun başında eksiklikleri tespit edilen Kadın Hakları ve Eşitlik Komisyonlarının Belediye Meclislerine dahil edilmesi, yerel yönetimler ve kadın sivil toplum kuruluşlarının işbirliği alanları belirlemesi, stratejik planlar hazırlanırken sivil toplum ve kent konseylerinin de sürece dahil edilmesi gerekmektedir.

II.b. Hizmetlere Erişim

Toplu taşıma güzergahları ve seferleri düzenlenirken kadınlar, çocuklar ve engelli bireyler de göz önünde bulundurulmalıdır. Yolların aydınlatılması ise güvenlik için ayrıca önemlidir. Toplu taşıma personeli kadına şiddet, takip ve taciz gibi durumlar karşısında izleyeceği adımlar konusunda bir eğitilmelidir. Eğitim konusunda kreşlerin sayısı ve ve her çocuğu kapsayabilmesi için kapasitesinin artırılması, lise ve üniversite hazırlıkları için güvenli çalışma alanlarının sağlanması, kadınların ve kız çocuklarının farkındalık ve özgüvenlerini geliştirecek aktiviteler ve eğitimler düzenlenmesi gereklidir. Sağlık alanında ise özellikle konteyner kentlerde ve taşrada yaşayan kadınlar için mobil tarama ekiplerinin kurulması anne-çocuk sağlığı, erken teşhis ve tedavi için faydalı olacaktır. Ayrıca psikolojik sağlık konusunda bilincin artırılması ve bölgenin şartları göz önüne alınarak bir kapsayıcı ve devamlı psikolojik destek politikası geliştirilmelidir. Alkol ve madde bağımlılığı ile mücadele de sağlık alanında öne çıkması gereken konulardandır.

II.c. Ekonomik Güçlenme

Kadınların ekonomik güçlenmesini desteklemek için öncelikle başta kreşler ve ulaşım olmak üzere hizmetlere erişim olanakları genişletilmelidir. Özellikle kreşler her kesimden çalışan ya da çalışmayan kadınlar için kritik bir konudur, bu hususta teşvikler ve denetimler arttırılmalıdır. Yerel kadınların ekonomik güçlenmesini sağlamak için kooperatifleşme desteklenebilir, girişimcilik ve pazarlama eğitimleri verilebilir ve ayrıca kadın işletmelere mikrokrediler sağlanabilir. Ayrıca inşa edilecek çarşılar, pazar yerleri ve çalışma alanlarında kadınların ihtiyaçları ve güvenliği göz önüne alınmalıdır.

II.d. Güvenlik

Konteyner kentlerde ev içi şiddete maruz kalan kadınların ayrı bir konteyner talep edememesi veya taleplerinin sonuçsuz kalması, deprem bölgesinde kadına yönelik ev içi şiddetin görmezden geldiğinin bir göstergesidir. Konteyner kentlerde, şiddet mağduru kadınlar için sığınak ve danışma/yönlendirme merkezlerinin açılması gereklidir.

Kadınların konteyner kentlerde güvende hissedebilmesinin bir diğer ayağı ise aydınlatmanın tam olmasıdır. Konteyner kentler tüm depremedeler için yabancı bir mekandır. Ancak kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplar için ayrıca tedirgin edici de olabilmektedir. Konteyner kentlerin ve sokakların güçlü bir aydınlatma sistemiyle aydınlatılması kadınların konteynerlerinden dışarı çıkması için güvende hissetmelerine neden olabilir.

II.e. Farkındalık

Yerel kadınların yerel sorunları tespit edip bu konuda örgütlenip seslerini yükseltmeleri ayrıca önemlidir, bunun için kadın sivil toplum kuruluşları ve seçmenlere savunuculuk eğitimleri verilmelidir ve bu kadınları cesaretlendirmek için lider kadınlarla buluşmalar düzenlenmelidir. Karar

alma mekanizmalarındaki farkındalığı arttırmak için ise yerel yöneticilere ve belediye çalışanlarına yönelik cinsiyete duyarlı hizmet eğitimi verilmesi kadın dostu kentlere yönelik politikalar hazırlanmasında yardımcı olabilir. Bunlara ek olarak toplumsal cinsiyete duyarlı veri oluşturma ve kadınların iletişim kanallarına dahil edilmesi konusunda yapılacak çalışmalar üretecek politikalar ve hizmetleri şekillendirmek ve kadınların bunlardan haberdar olmasını sağlamak yolunda bir adım olacaktır.

Referanslar :

TEPAV. “TEPAV | Deprem sonrasında kadın istihdam payı %32,8’e geriledi,” n.d. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10654>.